

כּוֹ:

הישן תחת המטה

פרק שני

מוכה

**מסורת הש"ס
עם הוספות**

(א) יומא דף ע"ג
(ב) [עפרש"י שבת קנז: ד"ה שמים צידי אדם],
(ג) שבת נו, (ד) ברכות לה, (ה) [לעיל כה],
(ו) מו, (ז) ברכות לח, (ח) שם מה, (ט) פסחים דף קז, (י) ועיי"ש עוד בתורה עד שיאכל כזית דגן.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כמיעל וכו'
דמפרש במקום אחר.
ע"ן צמסוצמ נודע
ציהודה מהדורא חגיגא
חא"ח ס"י כ:

תורה אור השלם
(א) עד מתי עצל תשכב
מתי תקום משנתך:
[משלי ו, ט]

ליקוטי רש"י

נמלך במפה ואכלו
וכו'. שלשה קולין נהג בו
אחת שלא נטל ידיו אלא
במפה כרך ידיו משום
אנינות הדעה ומוך לסוכה
אכלו ולא צירך אחריו [יירמא
עט].

הגהות וצייונים

א צ"ל **ורבוען** (עבען)
 וכו' בדפוס: [צ"ל]
 אדע מקומו דברידושע
 כ"ב ברש"י דה"פ כובי
 ובכתובות קיא ע"א אסור
 לצאת כו' לא פירש וע'
 בגיטין ד ע"א (גליון),
 וכו' בנו"מ מ"ת אורח'
 סי' כ, וכן העיר בלחן
 בערל"ג וסיים ובלחן גיל'
 דט"ס יש בדברי רש"י
 כאן, וע' שפת אמת
 שכתב וכמדומה לי שיש
 שם כ"ב ברש"י וצריך להיות
 שיתא **בפרסא** דהיינו
 חלק שישיש של פרסה
 עכ"ל, ורובק"ס כתב
 שבכ"י ז"ל של **לפרסיה**
 ברש"י: [ג] צ"ל **לפרסיה**
 (דפדפ"י):

לעזי רש"י

אל"צ"ש. פירוש נשימות
(עיין רש"י חגיגה דף יב
ע"ג ד"ה ורוחות ונשמות
ורש"י בראשית ז, כב).

עין משפט
נר מצוה

מז א טוש"ע א"ח ס'י
 רלא סעיף א:
מז ב טוש"ע א"ח ס'י ד
 סעיף טז:
מז ג טוש"ח ס'י רלא:
מז ד מ"י פ"ד מהלכות
 חפלין הלכה כא סמוג
 עשין כב טוש"ע א"ח ס'י מ'
 סעיף ו:
מז ה ו מ"י פ"ו מהל'
 סוכה הלכה ו סמוג
 עשין כב טוש"ע א"ח ס'י
 מרלט סעיף ב:

רבינו חננאל

ולא ארחוק בקציעה. ^פ
 היא הטבלא דביר ר' יעקב
 וחכמים אומרים ישן אדם
 שינת עראי והוא כבדי
 היקור קבע אמה אבלי
 שינת קבע יותר מזה
 [אסור]. אמר רב **אסור**
לאדם לישן כיום יותר
 משנת הסוס והוא שתין
 נשמי. תנאי ר' יוסי ואומר
 הדרים שינתו שנושקת
 עצמם חוצצין בין בינים
 ובין בלילה ואח"כ ישנים.
ואקשי' ש"מ בעל קרי
 אסור בתפילין ושגינת
 מפני שרגלין בטומאה
 (פ) ת"ש בעל קרי אסור
 אסור בתפילין. ת"ר שבת
 ושימש מטתו בתפילין
 אינו אחוז לא ברצועה
 ולא בקציעה עד שיטול
 ידיו ויסרים מסקנתו
 מהעשה שהביאו לריב"ז
לטעום התבשיל כו'.
 תניא לא שהלכה כן אלא
 שרצו להחמיר על עצמן
 אבל הלכה אוכל אדם
 אכילת עראי חוק לטובה
 והרצאה להחמיר על עצמן
 מחמיר. **ואקשי'** מדרי
 (יצחק) [צדוק] (דרש)

חֶשֶׁק שְׁלֵמָה עַל ר"ח

(א) אינו מובן ואולי טס"ה וס"ל
 וס"מ דבעל קרי וכו'.

נמלו במדבר. פירש בקונט' משום נקיות וצחוס פירש כן לרצי
לדוק כהן הוה כדמוכה פ' מי שמתו (צרכות דף יט:) וצקוף
פרק כל פסולי המוקדשין (צבורות דף לה.) והיה אוכל על טהרת
תרומה וידים שניות הן ופוסלות את התרומה שזו היא אחת מיי"ח
דבר דצפ"ק דשבת (דף זי.) דאפי'
פחות מכצלה מקבל טומאה כדמוכה
פרק שני דמס' טהרות (מ"א) דתמן
אין צו כצלה הוא טמא והכל טהור:
ולא בדרך אחריו. סבר לה כרבי
יהודה דפרק שלשה שאכלו
(צרכות דף מט:) דדריש ואכלת ושצעת
וצרכת אכלה שיש בה שצעה דהיינו
כצלה ור"מ פליג ואמר דמצרכין
כזית ונראה הלכה כוותיה מדאמר'
פרק כילד מצרכין (סג דף לח: וסג)
א"ר חייא בר אבא אני ראיתי את
ר' יוחנן שאכל זית מליח וצריך עליו
תחלה וסוף ועוד אמר' פרק שלשה
שאכלו (סג דף מה. וסג) א"ר חייא
בר אבא א"ר יוחנן לעולם אינו מוציא
רבים ידי חובתן עד שיאכל כזית
דגן וכן אמר רב הונא בר יהודה
משמיה דרב ומתוך הירושלמי משמע
דצצריה לא צעינן כזית דאפילו
פרידה אחת של ענב או פרידה אחת
של רימון טעונה צרכה לפניה
ולאחריה והכי איתא צירושל' צריש
כילד מצרכין ר' יוחנן נסב ויתא
וצרך לפניו ולאחריו והוה ר' חייא
בר אבא מסתכל ציה ואמר ליה ר'
יוחנן צצלאה מה את מסתכל צי
לית לך כל שהוא ממין שצעה טעון
צרכה לפניו ולאחריו אית ליה ומה
צריכא ליה מפני שגרעינתו ממעטתו
ולית ליה לרבי יוחנן שגרעינתו
ממעטתו מה עמד ליה ר"י משום
צריה מילתיה דרבי יוחנן אמרה שכן
אפילו פרידה אחת של ענב או פרידה
אחת של רימון שהיא טעונה צרכה
לפניה ולאחריה ובהש"ס שלנו יש כעין
מעשה זה פרק כילד מצרכין (סג דף

ולא יאחו בקציצה. הן חפ
צמס' גיטון צהניזקין (79)
ביום. מפני ציטול חורה
למוד מדה שיעמו שהיה יש

ואינו אוהז בקציצה דברי רבי יעקב וחכמים
אומרים ישן אדם בתפילין שינת עראי אבל
לא שינת קבע וכמה שינת עראי כדי הילוך
מאה אמה אמר רב "אסור לאדם לישן
ביום יותר משינת הסוס וכמה שינת הסוס
שיתין נשמי אמר אביי שנתיה דמור כדרב
ודרב כדרבי ודרבי כדוד ²ודוד כדסוסיא
ודסוסיא שיתין נשמי "אביי הוה ניים
כדמעיל מפומבדיתא לבי כובי קרי עליה
רב יוסף ³עד מתי עצל תשכב מתי תקום
משנתך ת"ר הנכנס לישן ביום רצה חולץ
רצה מניח בלילה חולץ ואינו מניח דברי
רבי נתן רבי יוסי אומר הילדים לעולם
חולצין ואינן מניחין מפני שרגילין בטומאה
לימא קסבר רבי יוסי בעל קרי אסור להניח
תפילין אמר אביי בילדים ונשותיהן עמהן
עסקינן שמא יבואו לידי הרגל דבר ת"ר
ישכח ושמש מטתו בתפילין אינו אוהז לא
ברצועה ולא בקציצה עד שיטול ידיו ויטלם
מפני שהידים עסקניות הן: מתני' ⁶מעשה
והביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי למעום את
התבשיל ולר"ג שני כותבות ודלי של מים
ואמרו ⁷העלום לסוכה וכשנתנו לו לר'
צדוק ⁸אוכל פחות מכביצה נטלו במפה
ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו:
גמ' מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי
קתני ואם בא להחמיר על עצמו מחמיר
ולית ביה משום יוהרא ומעשה נמי והביאו
לו לרבן יוחנן בן זכאי למעום את
התבשיל ולר"ג שני כותבות ודלי של מים
ואמרו

וְלֹא יֵאָחֵז בְּקִצְיָהּ. הֵן תְּפִלִּין עֲלֵנָן דְּפוּס מוֹשָׁב וּרְעוּנָן^א וְדוּמָה^ב זַמַּס' גִּטְיִן צִהְיִזְקִין (דף נח.) אֲרֻצִּים סָאָה קְלוּזִי תְּפִלִּין: לִישָׁן בְּיוֹם. מִפְּנֵי צִטּוֹל תּוֹרָה: דְּמֹר. רָצָה צַר נַחֲמִנִי: בְּרַב. לְמַמְנוּ לְמַד מִדַּת שִׁנְתוֹ שֶׁהִיא יֵשֶׁן רַצַּ צִיּוֹס כְּשִׁיעוֹר זֶה: דְּרַב בְּרַבִּי. וְרַצַּ לְמַדָּה מִרְצִינוּ הַקְדוּשׁ שֶׁגָּדַל אֲלָלוֹ: וְרַבִּי בְּדוּד. כִּךְ קָצַל מֵאֲצוּמִיו^ג שׁוּו הֵיטָה שִׁנְתָּ דוּד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: שִׁיתִּין נִשְׁמִי. אֲלָל"שׁ: הוּא נִיִּים. צִיּוֹס: כְּמִיעָל מִפּוֹמִבְרִיתָא לְבִי כּוּבִי. ° דִּמְפ' צִמְקוֹס אַחֵר לְהוּו שִׁתָּא פִּרְסִי: הַנְּבִנְס לִישָׁן. שֶׁאֵין כּוּוֹנָמוּ אֲלָל לִישָׁן וְאִינוּ מֵהִרְהֵר לְדַצֵּר אַחֵר: רָצָה חוּלִין. תְּפִלִּין: רָצָה מְנִיָּה. לְפִי שְׂצִיּוֹס אֵין דְּרָכוּ לְשַׁמֵּשׁ עִס אֲשַׁמוּ וְלֹא לִישָׁן קָצַע: בְּלִיָּה חוּלִין. אֲפִי לְשִׁנְתָּ עֲרָאִי לְלִמָּא מִימְלִיךְ וִישָׁן קָצַע: הִילִידִים. צַחֲוִרִיס: לְעוֹלָם חוּלִין. וְאֲפִי צִיּוֹס: שְׂרָגִילִין בְּטוֹמָאָה. קס"ד שְׁמָא יִרְאֹו קְרִי שֶׁהִרְהוֹר מִצִּי צֶהָן: לִימָא קָא סָבֵר רַבִּי יוֹסִי בִּי. וּמִיִּצְעִי לֵן לְמִיעֲצֵד כּוּוֹמִיָּה שֶׁהִלְכָּה כְּמוֹתוֹ צִרוּצ מִקּוֹמוֹת דְּקִימָא לֵן נִימֹקוּ עֲמוּ (גִּטְיִן דף ס:): שְׁמָא יִבְאוּ וְכוּ. וְהָא וְדִלִּי אֲסוֹר לְצוּתָן לְנֶהוּג צֶהוּ קְלוּת רֵאשׁ: עֲסַקְנִיּוֹת הֵן. וְשְׁמָא נִגְעוּ צִמְקוֹס הַטִּינּוֹפֶת: מִתְנִי' אוֹבֵל פָּחוֹת מִכְּבִיצָה. מֵאֲכָל פָּחוֹת מִכְּבִיצָה: נִמְלֹו בְּמִפְּהָ. לֹא נִטַּל יִדְיוּ אֲלָל כִּרְךְ צִמְפָּה יִדְיוּ מִשּׁוֹס נִקִּיּוֹת דְּקִסְצֵר פָּחוֹת מִכְּבִיצָה לֹא צִעִי נִט"י וְלֹא צִעִי סוֹכָה וְלֹא צִעִי צִרְכַּת הַמּוּזָן לְאַחֲרִי דְּדִרִישׁ כְּרָצִי יְהוּדָה (צִרְכוֹת דף מט.) וְאֲכָלָת וְשִׁצְעָת וְצִרְכַּת אֲכִילָה שִׁישׁ צֶה שְׂצִיעָה וְהִיִּינוּ כְּבִיצָה אֲלָל לְפִנֵּי צֶכַל דְּהוּ צִעִי צִרְכָּה שֶׁהִרִי נֶהֱגָה וְאֲסוֹר לִיהֲנוֹת מִן הָעוֹלָ"ז צֶלָל צִרְכָּה^ד: גִּב' מַעֲשֶׂה לְאַתּוֹר. וְכִי דִקַּךְ הַמַּדְצִרִיס לְהִצִּיא אַחֵר דְּצִרְהִיס מַעֲשֶׂה הַסּוֹמֵר דְּצִרְהִיס דְּקִתְנִי רִישָׁא^ה אֲוֹכְלִין וְשׁוֹמֵץ עֲרָאִי חוּץ לְסוֹכָה וּמִצִּיא מַעֲשֶׂ' לְטַעֲמִי' תְּצַשִּׁיל כִּרְךְ סוֹכ':

(ל:) דא"ר חייא בר אבא א"ר ר' יוחנן שאלך זית מליח וצרך עליו תחילה וסוף א"ל ר' ירמיה לר' זירא היכי צריך ר' יוחנן אזית מליח כיון דשקליה לגרעינתיה צר ליה שיעורא אמר ליה מי סברת כזית גדול צעינן צינוני צעינן וההיא זית דאתא לקמיה דר' יוחנן זית גדול הוא דאע"ג דשקליה לגרעינתיה פש ליה שיעורא והשתא אי האי עובדא דהש"ס שלנו היינו ההיא דירושל' א"כ חולק על שלנו ולא סמכינן עליה מדלא שני ליה משום דצריה הוא אכל שמא שני מעשים היו וההיא דירושל' היה זית שלם ואכלו עם הגרעין והיו צריה אכל ההוא דהש"ס שלנו לא היה צו גרעין שכן סתם זית מליח בלא גרעין הוא ולא הוא צריה ולהכי הוצרך לתרץ דגדול היה וזית דירושלמי קטן מזית צינוני היה והרובה להוציא עצמו מספיקא צריך שיאכל כזית אפילו בדבר שהוא צריה ודוקא לענין צרכה שלאחריה אכל לפניו מצרך אפי' פחות מכזית בכל דבר דלפניו לא צעינן שיעור דאסור ליהנות צעוה"ז בלא צרכה כדמשמע מעובדא דר' זדוק דקאמר ולא צירך אחריו כדפרי' משום דסבר לה כר' יהודה משמע הא לפניו צירך וכן פירש בקונט' ואמרין דירושלמי בתחלת פרק כיצד מצרכין¹ כל שאומר עליו שלש צרכות אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ וכל שאין אומר עליו ג' צרכות אין אומר עליו המוציא לחם מן הארץ התיצון הרי פחות מכזית דאין אומר עליו שלש צרכות מעתה לא יאמרו לפניו המוציא לחם מן הארץ הא א"ר יעקב בר אחא לשאר מינים נכרכא פי' לא אתא לחלק בין דבר שיש בו כשיעור לדבר שאין בו כשיעור אלא אתא לחלק בין פת לשאר מאכל של חמשת המינים כגון מעשה קדירה שאין מצרכין אחריו ג' צרכות וכן כוצא דארעא² ופת הצאה צביסנין כי לא קבע סעודתיה עליה³ ופת אורז ודוחן שאין מצרכין אחריהם שלש צרכות אין אומרים עליהם⁴ המוציא לחם מן הארץ ואע"ג דצריש כיצד מצרכין (ע 77 ד לה. ע) נפקא לן צרכה בתחלה צק"ו מצסוף כשהוא שבע מצרך כשהוא רעב לא כ"ש מ"מ לא שייך למימר דיו וצמשהו מצרך בתחלה אע"ג דלא מצרך צסוף דאזוז ק"ו אינו אלא גלוי מלתא בעלמא דצרכה לפניו לאו דאורייתא דמתן פרק מי שמתו (ע 77 ד כ: ע) בעל קרי על המזון מצרך לאחריו ואינו מצרך לפניו וכן צפ' היה קורא (ע 77 ד טו. ע) תניא הפועלים שהיו עושין מלאכה אכל בעל הציט אוכלין פתן ואין מצרכין לפניו אכל מצרכין לאחריה שתי צרכות ולענין שתי נראה שמצרכין אכזית יין על הגפן ועל פרי הגפן אע"ג דלגזי יוה"כ לא הוי שיעור חשוב צפחות ממלא לוגמא כדאמר פ' בתרא דיומא (ד 77 עג: ע) לא ילפינן מיניה צרכת היין לאחריו חדע דלענין אכילה הוי שיעורא ציוס הכפורים ככותצת ולענין צרכה מיחייב לאחריו צכזית דהלכה כרבי מאיר כדפרישית ואית למ"ד לענין קידוש דא"ש מלא לוגמא⁵ הלכך לצרך אחריו נמי יכול להיות דלא צעי מלא לוגמא ומיהו קצת היה נראה לדקדק דמודי ר' מאיר בשתייה דצעי כצילה דצפרק שלשה שאלכו (צרכות 77 ד מט: ע) דריש ר"מ ואכלת זו אכילה ושצעת זו שתייה ואכילה צכזית ור' יהודה דריש ואכלת ושצעת זו אכילה שיש בה שצעה ואי זו זו כצילה וכיון דנפקא לן לר"מ שתייה מושצעת א"כ צעי כצילה דלא הוי שצעה צפחות ושמה יש לחלק בין שתייה לאכילה דלמא שצעה בשתייה הוי צפחות מכצילה וכל הני שיעורין דרצנן נינהו כדמוכח פרק מי שמתו (ע 77 ד כ: ע) דאמרין הכא צמאי עסקינן דאכל שיעורא דרצנן ולענין צרכה דלאחריו לא מצינו שום שיעורא אלא כזית לר"מ וכצילה לר' יהודה וקרא אסמכתא בעלמא דמלאורייתא צעינן שצעה גמורה והא דאמרין פרק שלשה שאלכו (ע 77 ד מה. ע) שמעון בן שטח לגרמיה הוא דעבד משמע דאינו מוציא אחרים ידי חובתן עד שיאכל כזית הא צכזית דגן מוציא אע"פ שהמלך והמלכה מסתמא אכלו כדי שובען לא דמי גדול דרצנן לקטן דרצנן דלא מפיק דאורייתא דהא גדול אפילו לא אכל כלל היה ראוי (להו) להוציא אחרים וכן פירש שם בקונטרס:

ואמרו

מסורת הש"ס עם הוספות

א [לעיל כו.], **ב** [ערוצין כג.], **ג** [לעיל כו. וס"נ], **ד** [לקמן מז. פסחים קכ.], **ה** [יומא עט.], **ו** [דף כו.], **ז** [לעיל כו.], **ח** [ר"ה כח.], **ט** [יומא ג.], **י** [כו. ד"ה גטלו, כ] [ע"י חוס' יומא עט. ד"ה הא כחז' יסוד נכון על זה, וחס' חולין קז. ד"ה מאי לאן], **י"ט** [ה"ה, **מ**] [וע"י חוס' זכרות מט. ד"ה איבע'ן], **נ** [סוף ה"ז, **ס**] [וע"ע חוס' פסחים קז. ד"ה מיין].

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה מכאן וכו' תאכל מנחה היה יאלא:

תורה אור השלם
א) כַּעֲשֹׂת לֹא יוֹכֵל לְחַקֵּן וְחִסְרוֹן לֹא יוֹכֵל לְהַעֲנוֹת: [קהלת א, טו]
ב) בְּרֹאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ בְּעֶרְבַּ תְּאֵכְלוּ מִצַּת עֵד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לְחֹדֶשׁ בְּעֶרְבַּ: [שמות יב, יח]

ליקוטי רש"י

בעין תדורו. כדקן שהוא דר כל השנה צנימו הזקיקמו מורה להניח דיכמו ולדור כלן בסוכה עם מנוטויו וכלי חשמישו ומנוטויו וכו' [לעיל כו.].
אם תרגימא. ליפתן. **אם** השל"ם. י"ד סעודות שלשם חייב לאכול בסוכה לדברי רבי אליעזר במסכת סוכה [יומא עט.].

הגהות וצינונים

א) חיבת ל"י מיותרת (מהרש"א רש"ש עי"ש) ועיין שו"י נוסחאות במשניות דפוס וילנא בשם דק"ס: **ב**] בכ"י דביום טוב האחרון (דק"ס): **ג**] דיבור זה שייך לעמוד הקודם במשנה לפני ד"ה גטלו: **ד**] צ"ל השל"מת (כ"ה בתוס' הרא"ש, בדפוס"ר השל"מ): **ה**] לפנינו בירושלמי הגירסא למצוה הושווה (ע"י במפרשיש: הירושלמי):

לעזי רש"י

פרוגנו"ש. פירוש ליפתן (רש"י יומא דף עט ע"ב), כל דבר שיאכל עם הפת (רה"ג נגעים פי"ב מ"ג, ערוך ערך גשט). שיקצ"ק. פירוש אפטרופוס, פקיד (עיין חרגוס יונקן בראשית לג, ד מא, לד, מ), כן משק בית (עיין רש"י בראשית טו, מ).

הישן תחת המטה

הכי גרסינן נימא תיהוי תיובתיה דרב יוסף. דאמר לעיל^[1] תרתי תלת: ואביי. דאמר^[2] כדטעים זר צי רז דהיינו כצ"נה דכצ"נה אוכל הנאכל בצליעה אחת הוא כדאמר^[3] צפ' צתרא דיומא^[4] (דף פ.) מכל האוכל אשר יאכל: הא כביצה בעי נטילת ידים וברכה.

והאמרו העלום לסוכה וכשנתנו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה גטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו^[5] הא כביצה בעי סוכה לימא תיהוי תיובתיה ^[6] דרב יוסף ואביי דילמא פחות מכביצה נטילה וברכה לא בעי הא כביצה בעי נטילה וברכה: **מתני'** רבי אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה *וחכ"א אין לדבר קצבה חוץ מלילי יו"ט ראשון של חג בלבד^[7] ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל [לילי^[8]] יום טוב הראשון ישלים לילי יו"ט האחרון של חג וחכמים אומרים אין לדבר תשלומין ועל זה נאמר ^[9] מעות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות: **גמ'** מ"ט דר' אליעזר תשבו^[10] בעין תדורו מה דירה אחת ביום ואחת בלילה אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה ורבנן יכדירה מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אף סוכה נמי אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אי הכי אפי' ליצי יום טוב ראשון נמי א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק נאמר כאן חמישה עשר ונאמ' חמשה עשר בחג המצות מה להלן^[11] לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות אף כאן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות והתם מגולן אמר קרא ^[12] בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה: ועוד א"ר אליעזר: והא א"ר אליעזר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה אמר בירא א"ר אמי חזר בו ר' אליעזר משלים במאי אילימא בריפתא סעודה דיומיה קא אכיל אלא מאי ישלים ישלים במיני תרגימא תניא נמי הכי אם השלים ^[13] במיני תרגימא יצא שאל אפטרופוס של אגריפס המלך את רבי אליעזר כגון אני שאיני רגיל לאכול אלא סעודה אחת ביום מהו שאוכל סעודה אחת ואפטר אמר לו בכל יום ויום אתה ממשיך כמה פרפראות לכבוד עצמך ועכשיו אי אתה ממשיך פרפרת אחת לכבוד קונך ועוד שאלו כגון אני שיש לי שתי נשים אחת בטבריא ואחת בציפורי ויש לי שתי סוכות אחת בטבריא ואחת בציפורי מהו שאצא מסוכה לסוכה ואפטר אמר לו לא שאני אומר כל היוצא מסוכה לסוכה בטל מצותה של ראשונה תניא ר' אליעזר אומר אין

אחר הפת ויאכל: מהו **שאצא** מסוכה לסוכה. לאכול ולשן היום צזו ולמחר צזו: ביצ"ל מצותה של ראשונה. אפי' ימים שעצרו עליו כבר איבדן למפרע ואינו מנחה כדיליף לקמן שזריך לישז כל ז' בסוכה אחת: אין

הראשון של פסח ועוד דמשמע קל"ת צירושלמי דצעי כזית דגן לסעודת י"ט הראשון של חג כמו גצי מנחה והכא אמר^[14] דישלים צמיני תרגימא ועוד מעוצדא דאפטרופוס של אגריפס משמע דלא פטר ר' אליעזר בסעודה אחת לכך נראה לפרש חזר צו ר' אליעזר ממה שהיה מזריך סוכה ולעולם י"ד סעודות צעי וצירושלמי^[15] משני אמר ר' אחא למנחה חשוצה^[16] כלומר לכתחילה זריך לאכול בסוכה ואם לא אכל משלים צשמיני צלא סוכה: **במיני** תרגימא. פי' צקונטרס כגון פירות וכיסנין וקפלוטות מצושלין ואי אפשר לומר כן דהא רצח מסיק פ' ח' דיומא^[17] (דף עט. וסא) דפירי לא צעי סוכה ודייק מהכא ואי ס"ד פירות צעי סוכה לישלים צפירות ודחי צאתרא דלא שכחי פירות ואיצעי' אימא מיני תרגימא נמי מיני פירי ניניהו מ"מ משמע דאי פירי לא צעי סוכה אין השלמה מועלת צפירות ומיני תרגימא הוו כגון צשר ודגיס ושאר דצרים שמלפתין צהן את הפת ואין ללמוד מכאן שיועילו מיני תרגימא להשלים שלש סעודות של שצת דשאני התם דילפי' (שצח דף ק"ז) מדכתיב תלתא היום גצי מן שהוא צמקוס פת ואפי' צאנו להשוותם לא נפיק צפירות כדפריש' דלא מהני גצי סוכה^[18]:

פרק שני

ואמר ^[19] העלום לסוכה. צפ' צתרא דיומא^[20] (דף עט.) מייתי מתני' דהכא צהאי ליטנא לא מפני שהלכה כן אלא שרצו להחמיר על עממן וכשנתנו לר' צדוק כו' היינו משום דמתרלינן מתניתין הכי מייתי לה הש"ס כאלו משנתנו שנויה כך:

הא כביצה בעי נט"י לאכיל'ה. ולא מישתרי צמפה דחיישינן דלמא נגע דמסיק פ' כל הצשר (חולין דף קז:) ומיהו תימנה דהא ר' צדוק כהן היה כדפריש' ^[21] וא"כ אפי' כצ"נה שרי צמפה צלא נט"י כדאמר שמואל התם התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות^[22]:

תשבו בעין תדורו. צירושלמי^[23] יליף צגורה שוה נאמר כאן תשצו ונאמר להלן ופתח אהל מועד תשצו יומם ולילה שצעת ימים מה ישיצה שנאמרה להלן עשה צה את הלילות צצימים אף ישיצה האמורה כאן עשה צה לילות צצימים וטעמא דרצנן מפרש ר' יוחנן צשם רצי ישמעאל נאמר חמשה עשר צפסח ונאמר ט"ו צחג מה ט"ו הנאמר צפסח לילה הראשון חוצה ושאר כל הימים רשות אף ט"ו הנאמר צחג לילה הראשון חוצה ושאר כל הימים רשות חצרייא צעו אי מה להלן עד שיכנס למנח כשהוא תאווה אף כאן עד שיכנס לסוכה צתאווה ר' זירא צעי אי מה להלן עד שיאכל כזית דגן מנח אף כאן עד שיאכל כזית דגן צסוכה: **אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל**. כלל דאי אכיל חייב לאכול בסוכה כדאמרין לעיל ומשמע הכא דצ"ט לא הוי חוצה ואי צעי לא אכיל כלל חוץ מליל י"ט הראשון ולפי זה אם טעה ולא הזכיר של י"ט צצרכת המזון אינו זריך לחזור והא דאמר^[24] פ' שלשה שאכלו (זכרות דף מט.): שצתות וי"ט דלא סגי ליה דלא אכיל אם טעה חוזר לא מיתוקמא אלא צלילי י"ט הראשון של פסח וצלילי י"ט הראשון של חג והא דאשכחן צפ' צ' דצ"נה (דף טו:) וצפ' אלו דצרים צפסחים (דף סא:) גצי י"ט חלקהו חציו לה' וחציו לכס חציו לאכילה וחציו לצית המדרש דצרי ר' יהושע אפשר צצשרא ופירי דאין צהן צצרכת המזון ולא צעי הזכרת י"ט אצל לילי י"ט הראשון של חג לא סגי צלא פת כיון דילפינן מחג המנאות אע"ג דלר' אליעזר אמרינן צשאר ימים אם השלים צמיני תרגימא יאל^[25]: **והא א"ר אליעזר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה**. אהא דמשלים צי"ט האחרון פריך דליכא סוכה: **חזר** בו ר' אליעזר. אכל חכמים לומר שאין לדבר קצצה

ואם רצה להתענות יתענה חוץ מלילי י"ט הראשון וצהא מיהא פליג עלייהו דקסצר יש לה תשלומין כמו שיש תשלומין לקרצן י"ט ראשון אף צי"ט אחרון כך פי' צקונטרס וליטנא דישלים ואם השלים לא משמע כלל לשון תשלומין אלא לשון השלמה^[26] תשצון של י"ד סעודות ועוד כיון דממנח ילפינן לא מצנין שיהא תשלומין למנח של לילה י"ט הראשון של חג כמו גצי מנח והכא אמר^[27] דישלים צמיני תרגימא ועוד מעוצדא דאפטרופוס של אגריפס משמע דלא פטר ר' אליעזר בסעודה אחת לכך נראה לפרש חזר צו ר' אליעזר ממה שהיה מזריך סוכה ולעולם י"ד סעודות צעי וצירושלמי^[28] משני אמר ר' אחא למנחה חשוצה^[29] כלומר לכתחילה זריך לאכול בסוכה ואם לא אכל משלים צשמיני צלא סוכה: **במיני** תרגימא. פי' צקונטרס כגון פירות וכיסנין וקפלוטות מצושלין ואי אפשר לומר כן דהא רצח מסיק פ' ח' דיומא^[30] (דף עט. וסא) דפירי לא צעי סוכה ודייק מהכא ואי ס"ד פירות צעי סוכה לישלים צפירות ודחי צאתרא דלא שכחי פירות ואיצעי' אימא מיני תרגימא נמי מיני פירי ניניהו מ"מ משמע דאי פירי לא צעי סוכה אין השלמה מועלת צפירות ומיני תרגימא הוו כגון צשר ודגיס ושאר דצרים שמלפתין צהן את הפת ואין ללמוד מכאן שיועילו מיני תרגימא להשלים שלש סעודות של שצת דשאני התם דילפי' (שצח דף ק"ז) מדכתיב תלתא היום גצי מן שהוא צמקוס פת ואפי' צאנו להשוותם לא נפיק צפירות כדפריש' דלא מהני גצי סוכה^[31]: מנהו

הישן תחת המטה

הכי גרסינן נימא תיהוי תיובתיה דרב יוסף. דאמר לעיל^[1] תרתי תלת: ואביי. דאמר^[2] כדטעים זר צי רז דהיינו כצ"נה דכצ"נה אוכל הנאכל בצליעה אחת הוא כדאמר^[3] צפ' צתרא דיומא^[4] (דף פ.) מכל האוכל אשר יאכל: הא כביצה בעי נטילת ידים וברכה.

והאמרו העלום לסוכה וכשנתנו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה גטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו^[5] הא כביצה בעי סוכה לימא תיהוי תיובתיה ^[6] דרב יוסף ואביי דילמא פחות מכביצה נטילה וברכה לא בעי הא כביצה בעי נטילה וברכה: **מתני'** רבי אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה *וחכ"א אין לדבר קצבה חוץ מלילי יו"ט ראשון של חג בלבד^[7] ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל [לילי^[8]] יום טוב הראשון ישלים לילי יו"ט האחרון של חג וחכמים אומרים אין לדבר תשלומין ועל זה נאמר ^[9] מעות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות: **גמ'** מ"ט דר' אליעזר תשבו^[10] בעין תדורו מה דירה אחת ביום ואחת בלילה אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה ורבנן יכדירה מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אף סוכה נמי אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אי הכי אפי' ליצי יום טוב ראשון נמי א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק נאמר כאן חמישה עשר ונאמ' חמשה עשר בחג המצות מה להלן^[11] לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות אף כאן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות והתם מגולן אמר קרא ^[12] בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה: ועוד א"ר אליעזר: והא א"ר אליעזר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה אמר בירא א"ר אמי חזר בו ר' אליעזר משלים במאי אילימא בריפתא סעודה דיומיה קא אכיל אלא מאי ישלים ישלים במיני תרגימא תניא נמי הכי אם השלים ^[13] במיני תרגימא יצא שאל אפטרופוס של אגריפס המלך את רבי אליעזר כגון אני שאיני רגיל לאכול אלא סעודה אחת ביום מהו שאוכל סעודה אחת ואפטר אמר לו בכל יום ויום אתה ממשיך כמה פרפראות לכבוד עצמך ועכשיו אי אתה ממשיך פרפרת אחת לכבוד קונך ועוד שאלו כגון אני שיש לי שתי נשים אחת בטבריא ואחת בציפורי ויש לי שתי סוכות אחת בטבריא ואחת בציפורי מהו שאצא מסוכה לסוכה ואפטר אמר לו לא שאני אומר כל היוצא מסוכה לסוכה בטל מצותה של ראשונה תניא ר' אליעזר אומר אין

אחר הפת ויאכל: מהו **שאצא** מסוכה לסוכה. לאכול ולשן היום צזו ולמחר צזו: ביצ"ל מצותה של ראשונה. אפי' ימים שעצרו עליו כבר איבדן למפרע ואינו מנחה כדיליף לקמן שזריך לישז כל ז' בסוכה אחת: אין

הראשון של פסח ועוד דמשמע קל"ת צירושלמי דצעי כזית דגן לסעודת י"ט הראשון של חג כמו גצי מנח והכא אמר^[14] דישלים צמיני תרגימא ועוד מעוצדא דאפטרופוס של אגריפס משמע דלא פטר ר' אליעזר בסעודה אחת לכך נראה לפרש חזר צו ר' אליעזר ממה שהיה מזריך סוכה ולעולם י"ד סעודות צעי וצירושלמי^[15] משני אמר ר' אחא למנחה חשוצה^[16] כלומר לכתחילה זריך לאכול בסוכה ואם לא אכל משלים צשמיני צלא סוכה: **במיני** תרגימא. פי' צקונטרס כגון פירות וכיסנין וקפלוטות מצושלין ואי אפשר לומר כן דהא רצח מסיק פ' ח' דיומא^[17] (דף עט. וסא) דפירי לא צעי סוכה ודייק מהכא ואי ס"ד פירות צעי סוכה לישלים צפירות ודחי צאתרא דלא שכחי פירות ואיצעי' אימא מיני תרגימא נמי מיני פירי ניניהו מ"מ משמע דאי פירי לא צעי סוכה אין השלמה מועלת צפירות ומיני תרגימא הוו כגון צשר ודגיס ושאר דצרים שמלפתין צהן את הפת ואין ללמוד מכאן שיועילו מיני תרגימא להשלים שלש סעודות של שצת דשאני התם דילפי' (שצח דף ק"ז) מדכתיב תלתא היום גצי מן שהוא צמקוס פת ואפי' צאנו להשוותם לא נפיק צפירות כדפריש' דלא מהני גצי סוכה^[18]:

סוכה כז.

עין משפט

גר מצוה

מש א ב מ"י פ"ו מהל' סוכה הלכה ז סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרלט עקיף ג:

רבינו חננאל

נתנו לו אוכל פחות מכביצה ואכלו חוץ לסוכה במפה בלא נטילת ידים ובלא ברכה דייקינן מינה הא כביצה בעיא סוכה וקשיא לרב יוסף דאמר ב' גז' לגימות היא אכילת עראי שאוכלין חוץ לסוכה ולאביי דאמר כדאכיל בר בי רב ועייל לכלה. ושצינן לעולם אפי' כביצה לא בעיא סוכה אלא דייקינן ממתני' דקתני פחות מכביצה הא כביצה בעי נטילת ידים ובעי ברכה וקי"ל הכי: מתני' ר' אליעזר אומר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה וחכ"א אין לדבר קצבה. אינו חייב אלא [ליל] יו"ט הראשון בלבד כרבי שמעון כן יהוצדק דאמר נאמר חמשה עשר בחג המצות אכילת מצה ונאמר בחמשה עשר בחג הסוכות ישיבה כעין דירה מה חג המצות אכילת [מצה] בלילה הראשון חובה שנא' בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה אף בחג הסוכות ישיבה כעין דירה (ב) באכילה בסוכה מכאן ואילך רשות דמצוה. ועוד א"ר אליעזר מי שלא אכל בלילי י"ט הראשון. והא חיובי מחייב ליה לאכול בכל יום ב' סעודות והנה חייב בשאר הימים וכ"ש בליל יו"ט הראשון. א"ר אסי חזר בו ר' אליעזר ואסיקנא כי זו השלמה במיני תרגימא תניא ר' אליעזר אומר

חשבך שלמה על ר"ח

א) מ"ל דצ"ל דהיינו חליה צסוכה. צללה הראשון חוצה מכאן וכו'.